

**Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas tarp
suaugusiųjų Lietuvos gyventojų, jų požiūris į
kontrolės ir prevencijos priemonių poreikį ir
efektyvumą**

Apklauso ataskaita

Užsakovas: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas

Vykdytojas: UAB „Baltijos tyrimai“

2024 m. gegužė

Turinys

Informacija apie tyrimą	3
1. Tyrimo rezultatai	4
1.1. Alkoholio vartojimas.....	4
1.2. Problemos dėl alkoholio vartojimo bei siekis gyventi blaiviai.....	7
1.3. Gyventojų nuomonė apie alkoholio kontrolės priemones.....	9
1.4. Gyventojų informuotumas apie alkoholio vartojimą ir vėžį.....	12
1.5. Gyventojų nuomonė apie elektronines cigaretes ir kaitinamojo tabako gaminius	13
1.6. Tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimas.....	16
1.7. Cigarečių, cigarų ar pypkių vartojimas	17
1.8. Kaitinamojo tabako gaminių vartojimas	17
1.9. Elektroninių cigarečių vartojimas	18
1.10. Kitų tabako ir nikotino produktų vartojimas	18
1.11. Receptinių raminamųjų ar migdomųjų vaistų vartojimas.....	19
1.12. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas.....	21
1.13. Pramoninių ar buitinių cheminių medžiagų vartojimas siekiant apsvaigti	22
1.14. Informuotumas apie naujas psichoaktyvias medžiagas ir jų vartojimas	23
1.15. Gyventojų požiūris į narkotikų vartojimo problemą	24
1.16. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija.....	25
Išvados.....	27

Informacija apie tyrimą

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento užsakymu UAB „Baltijos tyrimai“ atliko reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimą tarp suaugusiųjų Lietuvos gyventojų bei gyventojų požiūrį į kontrolės ir prevencijos priemonių poreikį ir efektyvumą.

Nacionalinė reprezentatyvi apklausa atlikta 2024 m. gegužės mėnesį. Jos metu apklausti 958 Lietuvos gyventojai (18–74 metų amžiaus), 115 apklausos taškų (angl. PSU – Primary sampling units). Tyrime naudota tikimybinė proporcinga gyvenvietės dydžiui atsitiktinė atranka. Namų ūkiai atrenkami naudojant maršrutinį metodą. Namų ūkyje respondentas atrenkamas naudojant paskutinio gimtadienio taisyklę. Apklausa vyko asmeninio interviu būdu. Tyrimo rezultatų paklaida neviršija 3,2 procentinių punktų (esant 95 proc. tikimybei). Tyrimo duomenys svėrti pagal lytį, amžių ir gyvenvietės dydį (šaltinis: Valstybės duomenų agentūra).

Atsakymų į atskirus klausimus suma gali būti didesnė ar mažesnė už 100 proc. dėl apvalinimo.

Ataskaitos 1 Priede pateikiama tyrime naudota anketa.

1 lentelė. Respondentų sudėtis:

	N	Proc.
Visi	958	100
Lytis:		
Vyrai	458	48
Moterys	500	52
Amžius:		
18-29 m.	160	17
30-49 m.	363	38
50-74 m.	435	45
Gyvenvietės tipas:		
Kaimas	305	32
Mažesni miestai	242	25
Didmiestis	410	43

1. Tyrimo rezultatai

Toliau pateikiami pagrindiniai šios gyventojų apklausos rezultatai. Aprašant kiekvieną rodiklį, analizuojami pastarosios apklausos skirtingų socialinių-demografinių grupių atsakymų ypatumai.

1.1. Alkoholio vartojimas

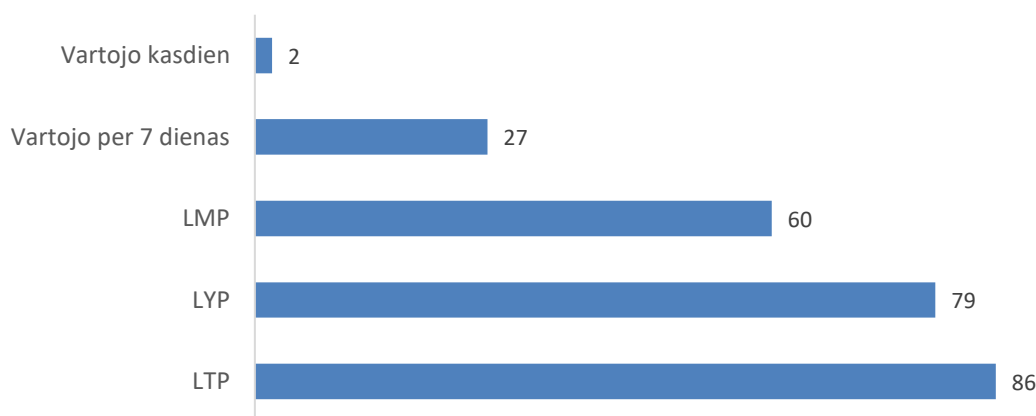
Kaip parodė 2024 m. gegužę vykusią apklausą, kada nors gyvenime (**LTP** – lifetime prevalence) alkoholį vartojo 86 proc. gyventojų: 2 proc. respondentų nurodė, kad alkoholį jie vartoja kasdien, per paskutines 7 dienas alkoholį vartojo kiek daugiau nei ketvirtadalis (27 proc.) gyventojų, per paskutines 30 dienų (**LMP** – last month prevalence) alkoholį vartojo šeši iš dešimties (60 proc.), o bent kartą per 12 pastarųjų mėnesių (**LYP** – last year prevalence) alkoholį vartojo aštuoni iš dešimties (79 proc.) gyventojų. Kiek daugiau nei dešimtadalis (12 proc.) apklaustų gyventojų nurodė, kad niekada nevartojo jokie alkoholio, o 2 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

Alkoholį vartojo per paskutines 7 dienas – tai dažniau vyrai (38 proc.) nei moterys (16 proc.), 30–49 metų žmonės (30 proc.), didmiesčių gyventojai (33 proc.), dažniau darbininkai ir ūkininkai (32 proc.), vadovai (42 proc.) bei bedarbiai ir namų šeimininkės (42 proc.).

Alkoholį vartojo per paskutines 30 dienų (LMP) – tai dažniau vyrai (trys iš keturių vyrų – 73 proc.) nei moterys (kas antra moteris – 49 proc.), 30–49 metų žmonės (66 proc.), didmiesčių gyventojai (68 proc.), respondentai su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį (75 proc.), specialistai ir tarnautojai (71 proc.) bei vadovai (78 proc.).

Alkoholį vartojo per paskutinius 12 mėnesių (LYP) – tai dažniau vyrai (84 proc.) nei moterys (73 proc.), 30–49 metų žmonės (83 proc.), didmiesčių gyventojai (85 proc.).

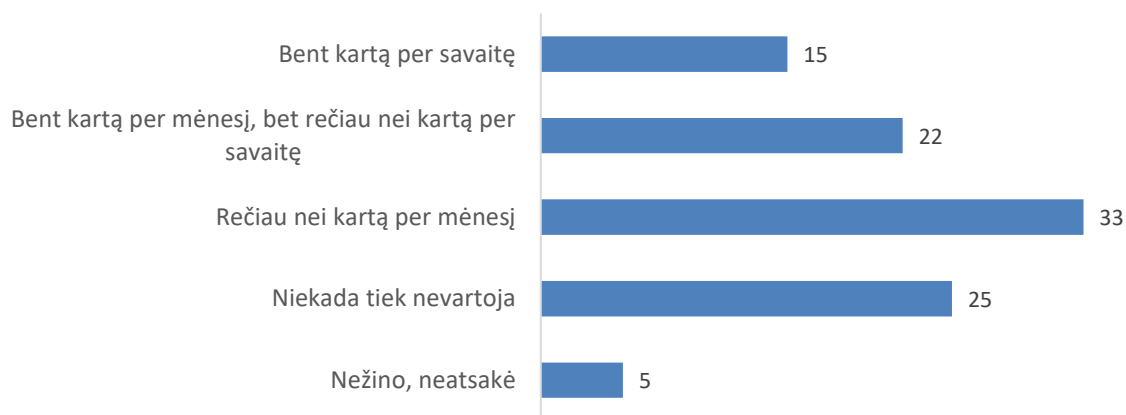
Niekada nevartojo alkoholio – tai dažniau moterys (14 proc.) nei vyrai (9 proc.), 18–29 metų jaunimas (19 proc.), gyvenantys kaime ir mažesniuose miestuose (16 proc.), besimokantis jaunimas (41 proc.).

1 pav. Alkoholio vartojimas (proc.; N=958)

Respondentų, kurie vartoja alkoholinius gėrimus, buvo prašoma pasakyti, ar jie dažnai per vieną kartą išgeria 6 ir daugiau standartinius alkoholio vienetus. Kortelėje respondentams buvo pateiktas šio termino apibūdinimas – „**Standartinis alkoholio vienetas** atitinka maždaug 25 ml stiprių gėrimų (apie 40 proc. stiprumo – degtinės, trauktinės, konjako, viskio ar pan.), 100 ml vyno, 200 ml alaus arba sidro“.

Kaip parodė tyrimas, kas ketvirtas (25 proc.) iš vartojančių alkoholį **niekada per vieną kartą neišgeria tokio kiekio alkoholio** (6 ar daugiau standartinių alkoholio vienetų). Kad niekada per vieną kartą neišgeria tokio didelio alkoholio kiekio dažniau nurodė alkoholį vartojančios moterys (34 proc.) nei vyrai (16 proc.), vyresni (50 – 74 metų) vartotojai (29 proc.), respondentai su mažiausiomis (iki 1200 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį (32 proc.), pensininkai (36 proc.) bei besimokantis jaunimas (43 proc.).

2 pav. Alkoholio vartojimas – kaip dažnai per vieną kartą išgeria 6 ir daugiau standartinius alkoholio vienetus (proc. tarp vartojančių alkoholį gyventojų; N=827)

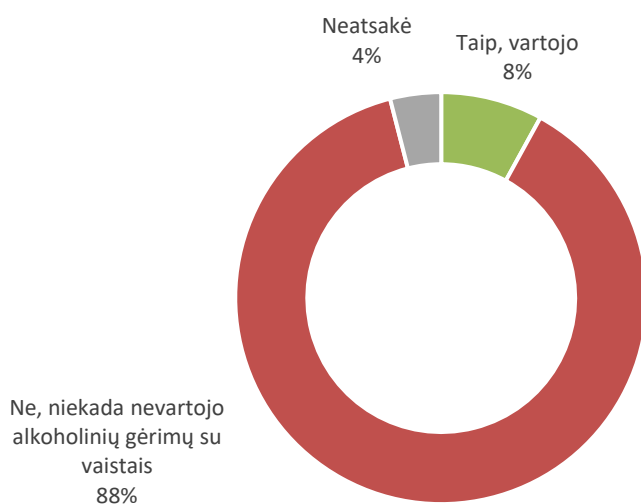
Dažnai nesaikingai alkoholį vartojantys asmenys (6 ir daugiau standartinių alkoholio vienetų išgeria bent kartą per savaitę) – maždaug 1 procentas gyventojų tokį alkoholio kiekį išgeria kasdien ar beveik kasdien, o viso bent kartą per savaitę per vieną kartą suvartoja septintadalis (15 proc.). Kad dažnai išgeria tokį kiekį atsakė kas ketvirtas (23 proc.) tarp vartojančių vyrų, o tarp alkoholį vartojančių moterų tokių yra maždaug viena iš dvidešimties (6 proc.). Tarp atskirų socialinių grupių galime išskirti šias – bedarbiai ir namų šeimininkės (23 proc.), vadovai (21 proc.) bei darbininkai ir ūkininkai (19 proc.).

Vidutiniškai dažnai nesaikingai alkoholį vartojantys asmenys (6 ir daugiau standartinių alkoholio vienetų išgeria bent kartą per mėnesį, bet rečiau nei kartą per savaitę) – kiek daugiau nei penktadalis (22 proc.) tarp visų alkoholį vartojančių gyventojų. Tai dažniau vyrai (26 proc.) nei moterys (18 proc.), 18 – 29 metų jaunimas (28 proc. tarp alkoholį vartojančio tokio amžiaus jaunimo), respondentai su vidutinėmis (1201 – 2000 eurų) šeimos pajamomis.

Retai nesaikingai alkoholį vartojantys asmenys (6 ir daugiau standartinių alkoholio vienetų išgeria rečiau nei kartą per mėnesį) – tai kas trečias (33 proc.) tarp visų alkoholį vartojančių gyventojų. Tai dažniau moterys, respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu, specialistai ir tarnautojai bei pensininkai.

Kaip parodė 2024 m. gegužę vykusi apklausa, kiek mažiau nei dešimtadalis (8 proc.) iš vartojančių alkoholį kada nors tai darė kartu su vaistais (2 proc. atsakė, kad tai buvo per paskutinius 12 mėnesių ir dar 6 proc. alkoholinius gėrimus kartu su vaistais vartojo kažkada seniau). Dauguma vartotojų (devyni iš dešimties – 88 proc.) niekada nevartojo alkoholinių gėrimų kartu su vaistais, o 4 proc. neatsakė į šį klausimą.

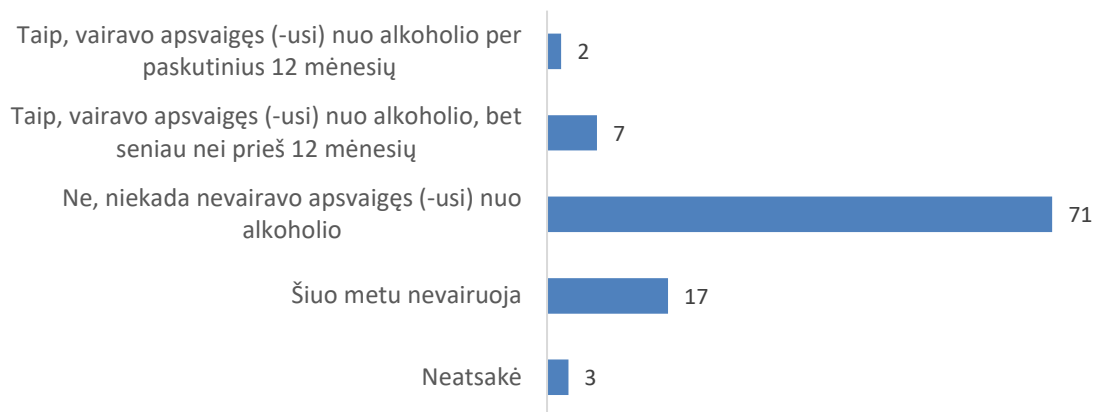
Alkoholinius gėrimus kartu su vaistais santykinai dažniau vartojo vyrai (11 proc.) nei moterys (6 proc.), vyresni nei 30 metų žmonės, mažesnių miestų gyventojai (12 proc.)

3 pav. Alkoholinių gėrimų vartojimas kartu su vaistais (proc. tarp vartojančių alkoholį gyventojų; N=827)

Vartojančių alkoholį respondentų buvo prašoma pasakyti, ar jie kada nors vairavo automobilį ar kitą transporto priemonę apsvaigus nuo alkoholio. Septyni iš dešimties (71 proc.) vartojančių alkoholį gyventojų atsakė, kad jie niekada nevairavo transporto apsvaigę nuo alkoholio, o kas dešimtas (9 proc.) vairavo apsvaigęs nuo alkoholio (2 proc. tai darė per paskutinius 12 mėnesių ir dar 7 proc. vairavo apsvaigę nuo alkoholio kažkada seniau). Šeštadalis (17 proc.) vartojančių alkoholinius gėrimus gyventojų nurodė, kad jie paskutiniu metu nevairuoja jokių transporto priemonių ir 3 proc. neatsakė į šį klausimą.

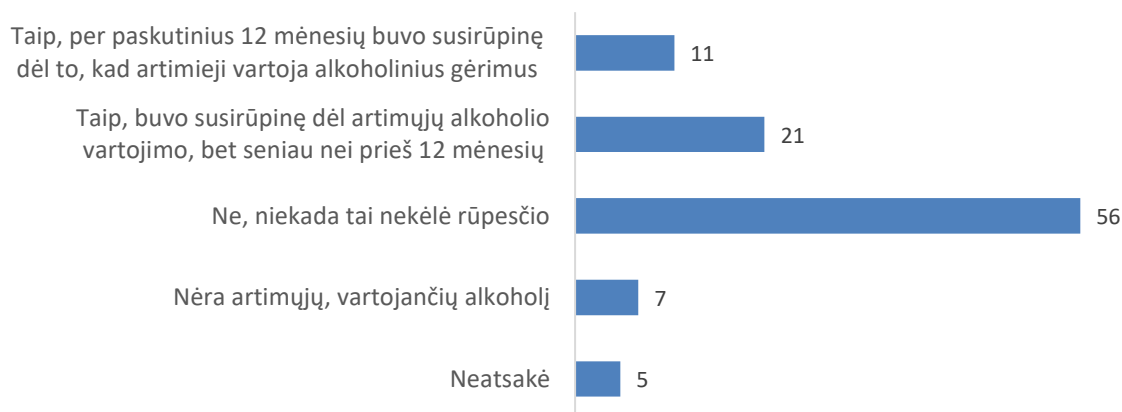
Kad vairavo apsvaigę nuo alkoholio dažniau minėjo vyrai (15 proc. tarp vartojančių alkoholį vyrų) nei moterys (2 proc. tarp vartojančių alkoholį), 30 - 49 metų vartotojai (12 proc.), respondentai su viduriniu ar profesiniu išsilavinimu (12 proc.) bei su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį.

4 pav. Automobilio ar kitos transporto priemonės vairavimas apsvaigus nuo alkoholio (proc. tarp vartojančių alkoholį gyventojų; N=827)

1.2. Problemos dėl alkoholio vartojimo bei siekis gyventi blaiviai

Kaip parodė tyrimo rezultatai, tik 7 proc. apklaustų gyventojų nurodė, kad jie neturi artimųjų vartojančių alkoholinius gėrimus, o kiek daugiau nei pusė (56 proc.) atsakė, kad jiems niekada nekėlė rūpesčio tai, kad jų artimi žmonės dažniau ar rečiau išgeria alkoholinius gėrimus. Kas dešimtas (11 proc.) gyventojas per paskutinius 12 mėnesių buvo susirūpinęs dėl savo artimųjų, kurie vartoja alkoholinius gėrimus, o dar penktadalis paminėjo, kad toks jų artimųjų elgesys jiems kėlė rūpestį seniau nei prieš 12 mėnesių. 5 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

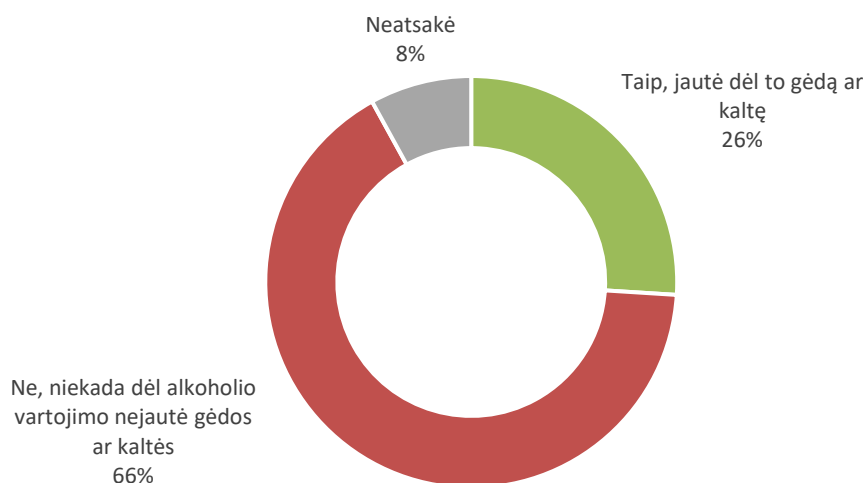

5 pav. Kokia dalis gyventojų jaučia susirūpinimą, kad jų artimieji vartoja alkoholinius gėrimus (proc.; N=958)

Kad kada nors kėlė rūpestį alkoholį vartojantys artimieji dažniau atsakė moterys (39 proc.) nei vyrai (24 proc.). Galima pastebėti, kad per paskutinius 12 mėnesių didžiausią susirūpinimą dėl alkoholį vartojančių artimųjų jautė 18 – 29 metų jaunimas (šeštadalis – 17 proc.).

Ketvirtadalis (26 proc.) kada nors vartojusių alkoholinius gėrimus gyventojų dėl alkoholio vartojimo sukeltų pasekmių ar įpročių jautė gėdą ar kaltę – didžiausia dalis (20 proc.) dėl to gėdą ar kaltę jautė seniau nei prieš 12 mėnesių, o 6 proc. tarp visų vartotojų taip jautėsi per paskutinius 12 mėnesių. Du iš trijų (66 proc.) dabartinių vartotojų ar gėrusių anksčiau atsakė, kad gėdos ar kaltės dėl alkoholio vartojimo pasekmių ar įpročių jie niekada nejautė, o 8 proc. respondentų nenorėjo atsakyti į šį klausimą.

Kad jautė gėdą ar kaltę dėl alkoholio vartojimo sukeltų pasekmių bei įpročių dažniau minėjo vyrai (kas trečias – 34 proc.) nei moterys (18 proc.), 30 – 49 metų vartotojai (34 proc.), didmiesčių gyventojai (30 proc.), vadovai (38 proc.) bei bedarbiai ir namų šeimininkės (31 proc.).

6 pav. Kokia dalis alkoholinių gėrimų vartotojų jautė gėdą ar kaltę dėl alkoholio vartojimo sukeltų pasekmių ar įpročių (proc. tarp vartojančių alkoholį gyventojų; N=827)

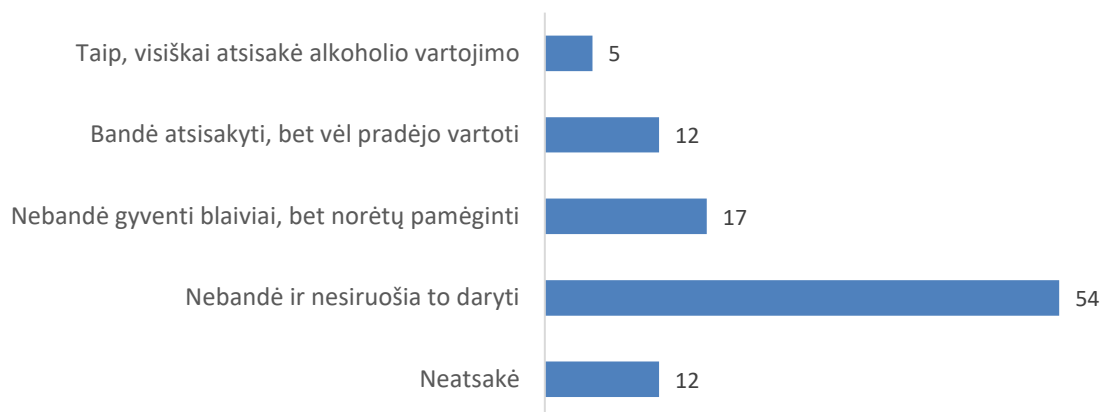
Tyrimo metu respondentų, kurie kada nors vartojo alkoholinius gėrimus, buvo prašoma pasakyti, ar jie bandė gyventi blaiviai ir visiškai atsisakyti alkoholinių gėrimų vartojimo. Vienas iš dvidešimties (5 proc.) kada nors anksčiau alkoholį vartojusių gyventojų atsakė, kad jiems pavyko visiškai atsisakyti alkoholio vartojimo ir pradėti gyventi blaiviai, dar kiek daugiau nei dešimtadalis (12 proc.) bandė tai padaryti, bet jiems nepavyko ir jie vėl pradėjo vartoti alkoholinius gėrimus, o šeštadalis (17 proc.) atsakė, kad jie nebandė, bet norėtų pamėginti gyventi blaiviai. Pusė (54 proc.) apklaustų alkoholio vartotojų nurodė, kad jie niekada nebandė atsisakyti vartoti alkoholinius gėrimus ir nesiruošia to daryti ateityje, o 12 proc. apklaustųjų neturėjo nuomonės arba nenorėjo atsakyti į šį klausimą.

Visiškai atsisakė alkoholio vartojimo (5 proc. kada nors vartojusių) – dažniau moterys (8 proc.) nei vyrai (3 proc.), vyresni nei 50 metų žmonės (7 proc.), respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu (7 proc.).

Bandė atsisakyti alkoholio vartojimo, bet nepavyko ir vėl pradėjo vartoti (12 proc. kada nors vartojusių) – dažniau vyrai (15 proc.) nei moterys (8 proc.), 30 – 49 metų žmonės (15 proc.), didmiesčių gyventojai (16 proc.), respondentai su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis (15 proc.), vadovai (25 proc.).

Nebandė, bet norėtų pamėginti gyventi blaiviai (17 proc. kada nors vartojusių) – tai kiek dažniau moterys (19 proc.) nei vyrai (15 proc.), 30 – 49 metų vartotojai (21 proc.), mažesnių miestų gyventojai (20 proc.), respondentai su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį (23 proc.).

Nebandė atsisakyti alkoholinių gėrimų vartojimo ir nesiruošia to daryti ateityje (54 proc. kada nors vartojusių) – tai kiek dažniau kaimo gyventojai, respondentai su nebaigtu viduriniu išsilavinimu bei su mažiausiomis (iki 1200 eurų) šeimos pajamomis, pensininkai bei besimokantis jaunimas.

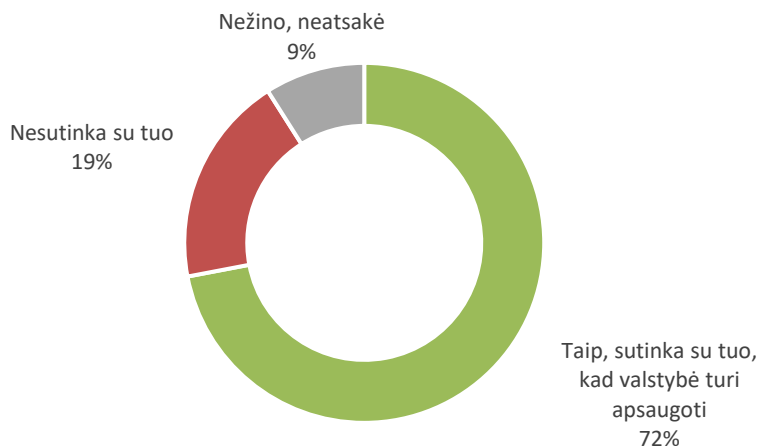
7 pav. Kokia dalis gyventojų, kada nors vartojusių alkoholinius gėrimus, bandė gyventi blaiviai ir visiškai atsisakyti alkoholio (proc. tarp vartojančių alkoholi gyventojų; N=827)

1.3. Gyventojų nuomonė apie alkoholio kontrolės priemones

Kaip parodė tyrimas, **septyni iš dešimties (72 proc.) gyventojų sutinka su teiginiu, kad valstybė turi apsaugoti savo gyventojus nuo žalos, susijusios su alkoholio vartojimu**, o su tuo nesutinka kas penktas (19 proc.) apklaustas gyventojas. Dešimtadalis (9 proc.) respondentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Su tokiu teiginiu labiau sutinka moterys (77 proc.) nei vyrai (66 proc.), jaunimas iki 30 metų (79 proc.), didmiesčių gyventojai (79 proc.), respondentai su aukštuoju išsilavinimu (81 proc.), gyventojai, kurie anksčiau vartojo alkoholį, bet per paskutinius 12 mėnesių negėrė jokių alkoholinių gėrimų.

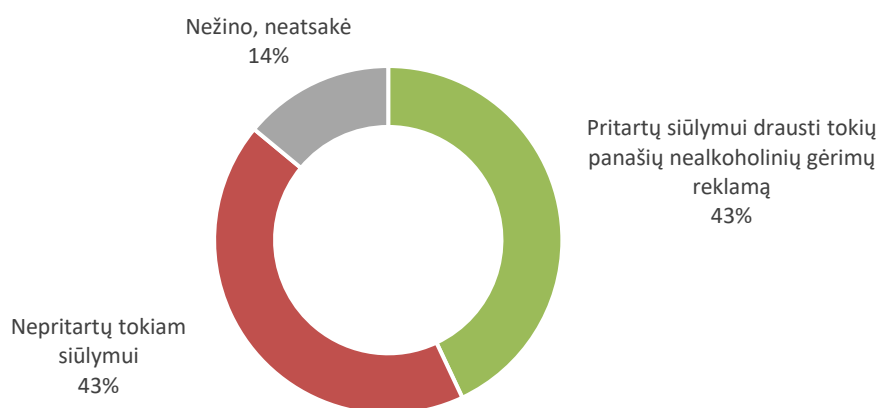
Su šiuo teiginiu dažniau nesutiko respondentai su nebaigtu viduriniu išsilavinimu (30 proc. nesutiko) bei bedarbiai ir namų šeimininkės (36 proc.).

8 pav. Ar valstybė turi apsaugoti savo gyventojus nuo žalos, susijusios su alkoholio vartojimu (proc.; N=958)

Tyrimas parodė, kad 43 proc. apklaustų gyventojų pritartų siūlymui drausti alkoholinius gėrimus primenančių produktų reklamą (nealkoholinio alaus, sidro, vyno ar kitų), o tokiam siūlymui nepritartų tokia pat dalis gyventojų (43 proc.). 14 proc. respondentų neturėjo nuomonės ar neatsakė į šį klausimą.

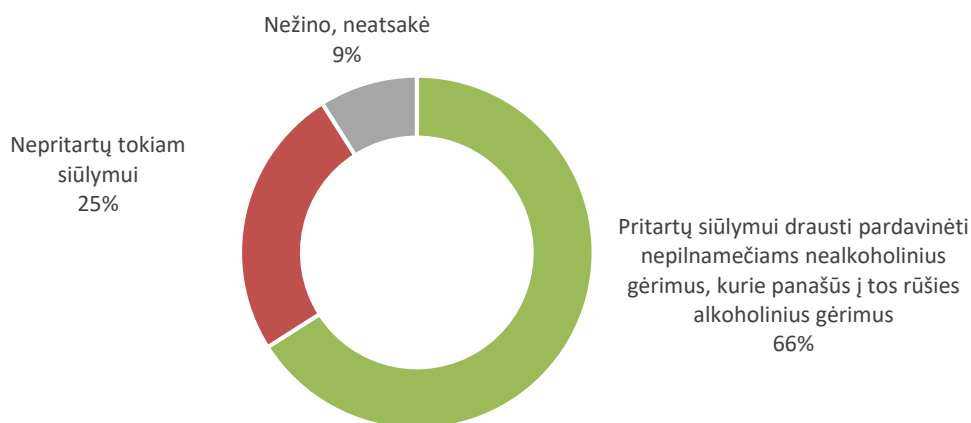
Tokių panašių į alkoholinius gėrimus produktų reklamos draudimui dažniau pritaria moterys (49 proc. iš jų pritartų ir 40 proc. nepritartų), respondentai su aukštuoju išsilavinimu (52 proc. pritartų ir 39 proc. nepritartų), pensininkai (46 proc. pritartų ir 38 proc. nepritartų) bei specialistai ir tarnautojai (47 proc. pritartų ir 38 proc. nepritartų), o tokiam siūlymui labiau nepitaria vyrai (47 proc. nepritartų ir 36 proc. pritartų), darbininkai ir ūkininkai (49 proc. nepritartų ir 38 proc. pritartų) bei vartoję alkoholinius gėrimus per paskutines 7 dienas (56 proc. nepritartų ir 28 proc. pritartų).

9 pav. Siūlymo drausti įvairių nealkoholinių gėrimų, kurie primena tos pačios rūšies alkoholinius gėrimus, reklamą vertinimas (proc.; N=958)

Du iš trijų (66 proc.) gyventojų pritarę siūlymui drausti pardavinėti nepilnamečiams asmenims (iki 18 metų) tokius nealkoholinius gėrimus kaip alų, sidrą, vyną ar kitus panašius gėrimus, kurie primena tos rūšies alkoholinius produktus, o su tokiu siūlymu nesutinka ketvirtadalis (25 proc.) apklaustų gyventojų. Dešimtadalis (9 proc.) respondentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Tokiam siūlymui kiek daugiau linkusios pritarti moterys, kaimo gyventojai, respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu, specialistai ir tarnautojai bei vadovai, o tam santykinai daugiau nepritaria jaunimas iki 30 metų (33 proc. nepritaria), bedarbiai ir namų šeimininkės (40 proc. nepritaria) bei besimokantis jaunimas (39 proc. nepritaria).

10 pav. Siūlymo drausti pardavinėti nealkoholinius gėrimus, kurie primena tos pačios rūšies alkoholinius gėrimus, nepilnamečiams asmenims vertinimas (proc.; N=958)

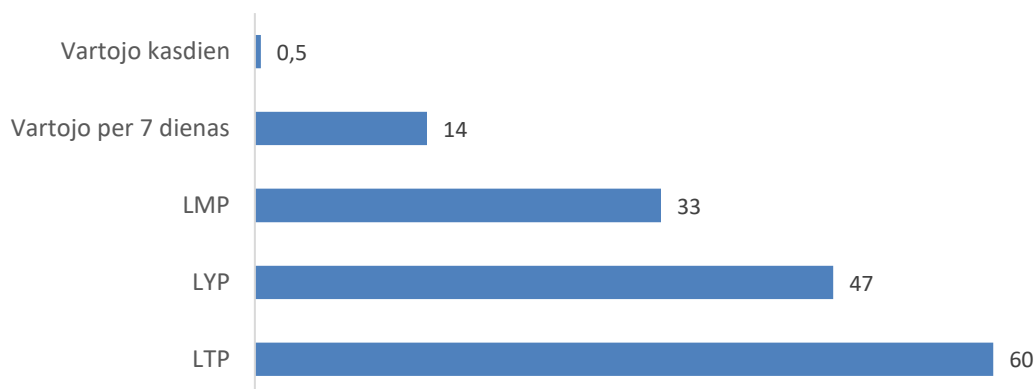
Apklausa parodė, kad kada nors gyvenime (LTP) nealkoholinį alų, sidrą, vyną ar kitus panašius gėrimus vartojo šeši iš dešimties (60 proc.) gyventojų: pusė procento respondentų nurodė, kad tokius panašius į alkoholį nealkoholinius gėrimus jie vartoja kasdien, per paskutines 7 dienas juos vartojo septintadalis (14 proc.) gyventojų, per paskutines 30 dienų (LMP) vartojo kas trečias (33 proc.), o bent kartą per 12 pastarųjų mėnesių (LYP) pabandė beveik pusė (47 proc.) gyventojų. Keturi iš dešimties (38 proc.) apklaustų gyventojų nurodė, kad niekada nevartojo nealkoholinio alaus, sidro, vyno ar kitų panašių nealkoholinių gėrimų, o 2 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

Nealkoholinį alų, sidrą ar vyną vartojo per 7 dienas – tai dažniau vyrai (19 proc.) nei moterys (10 proc.), 18–50 metų žmonės (18 proc.), didmiesčių gyventojai (18 proc.), vadovai (20 proc.) bei besimokantis jaunimas (20 proc.).

Nealkoholinį alų, sidrą ar vyną vartojo per paskutines 30 dienų (LMP) – tai kiek dažniau vyrai (35 proc.) nei moterys (30 proc.), jaunimas iki 30 metų (49 proc.), didmiesčių gyventojai (38 proc.), besimokantis jaunimas (52 proc.) bei vadovai (48 proc.).

Nealkoholinį alų, sidrą ar vyną vartojo per paskutinius 12 mėnesių (LYP) – tai dažniau 18–49 metų žmonės (58 proc.), didmiesčių gyventojai (54 proc.).

Niekada negėrė tokių gėrimų – tai dažniau vyresni nei 50 metų žmonės (52 proc.), gyvenantys kaime (49 proc.), respondentai su mažiausiomis (iki 1200 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį (54 proc.), pensininkai (64 proc.), gyventojai, kurie niekada gyvenime nevartojo alkoholinių gėrimų (72 proc.).

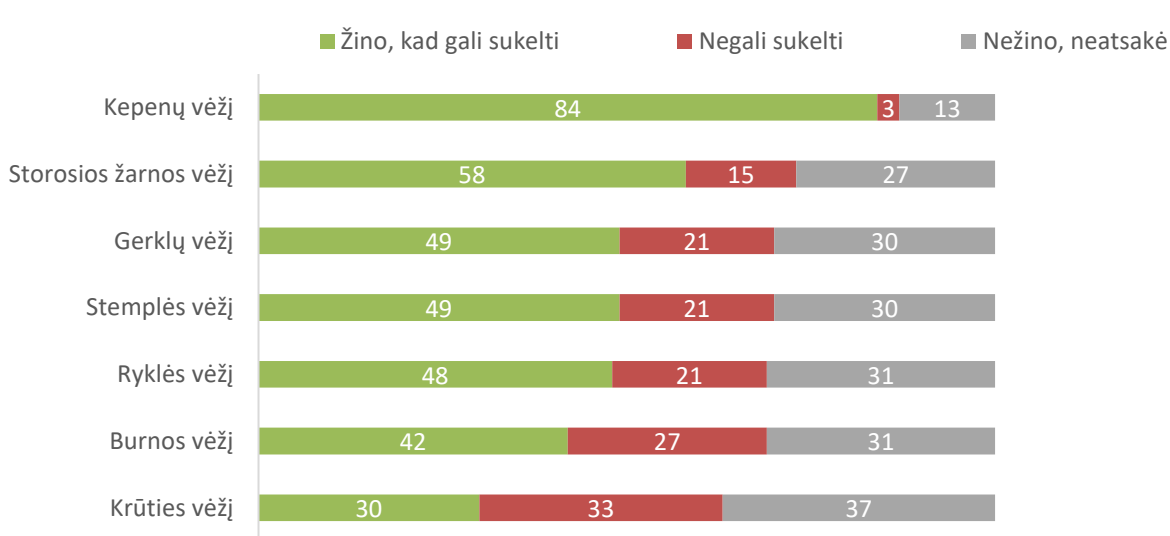

11 pav. Nealkoholinio alaus, sidro, vyno ar kitų nealkoholinių gėrimų, kurie primena tos rūšies alkoholinius gėrimus, vartojimas (proc.; N=958)

1.4. Gyventojų informuotumas apie alkoholio vartojimą ir vėžį

Respondentų buvo prašoma atsakyti į klausimą, ar jų žiniomis alkoholio vartojimas gali sukelti tokios rūšies vėžį (reikėjo atsakyti apie kiekvieną iš pateiktų 7 vėžio formų).

Kaip parodė tyrimas, absoliuti dauguma (84 proc.) apklaustų gyventojų mano, kad alkoholio vartojimas gali sukelti kepenų vėžį, šeši iš dešimties (58 proc.) alkoholio vartojimą sieja su didesne rizika susirgti storosios žarnos vėžiu, o kas antras nurodė, kad dėl to, jų nuomone, galima susirgti gerklų, stemplės ar ryklės vėžiu. Keturi iš dešimties (42 proc.) apklaustų gyventojų mano, kad vartojant alkoholį galima susirgti burnos vėžiu, o mažiausia dalis (trys iš dešimties – 30 proc.) tai sieja su krūties vėžiu.

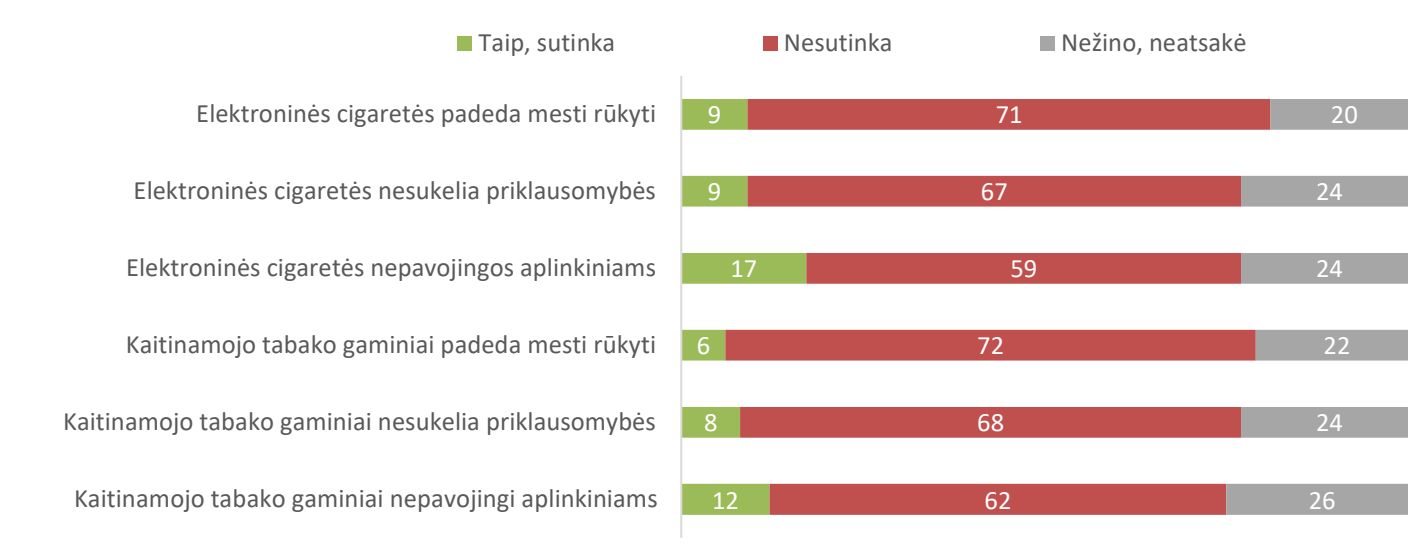

12 pav. Gyventojų informuotumas apie tai, kokios rūšies vėžį gali sukelti alkoholio vartojimas (proc.; N=958)

Kad vartojant alkoholį galima susirgti kuria nors iš pateiktų 7 vėžio rūšių kiek dažniau atsakė didmiesčių gyventojai, respondentai su aukštesniu išsilavinimu bei su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis bei alkoholio vartotojai, kurie vartoja alkoholį, bet retai (paskutinį kartą vartojo seniau nei prieš 30 dienų ar seniau nei prieš 12 mėnesių). Analizuojant atsakymus pagal lytį ar skirtingas amžiaus grupes, skirtumų nėra.

1.5. Gyventojų nuomonė apie elektronines cigaretes ir kaitinamojo tabako gaminius

Respondentų buvo prašoma atsakyti į klausimą, ar jie sutinka su pateiktais teiginiais apie elektronines cigaretes ir kaitinamąjį tabaką.

13 pav. Elektroninių cigarečių ir kaitinamojo tabako gaminių vartojimo poveikio vertinimas (proc.; N=958)

Elektroninės cigaretės nepavojingos aplinkiniams → šeštadalis (17 proc.) gyventojų sutinka su tokiu teiginiu, o šeši iš dešimties (59 proc.) su tuo nesutinka. Ketvirtadalis (24 proc.) neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Su tokiu teiginiu daugiau sutinka vyrai, jaunimas iki 30 metų, respondentai su viduriniu ar žemesniu išsilavinimu bei rūkantys, vartojantys tabako ar susijusius gaminius gyventojai, o kad elektroninės cigaretės yra pavojingos aplinkiniams dažniau nurodė moterys, didmiesčių gyventojai, vadovai bei specialistai ir tarnautojai.

Elektroninės cigaretės nesukelia priklausomybės → kas dešimtas (9 proc.) gyventojas sutinka su tokiu teiginiu, o du iš trijų (67 proc.) su tuo nesutinka. Kas ketvirtas (24 proc.) neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Su tokiu teiginiu kiek daugiau sutinka jaunimas iki 30 metų, respondentai su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį, besimokantis jaunimas bei rūkantys, vartojantys tabako ar susijusius gaminius respondentai, o su tuo dažniau nesutinka didmiesčių gyventojai, respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu, vadovai bei specialistai ir tarnautojai.

Elektroninės cigaretės padeda mesti rūkyti → dešimtadalis (9 proc.) gyventojų sutinka su tokiu teiginiu, o trys ketvirtadaliai (71 proc.) su tuo nesutinka. Šeštadalis (20 proc.) neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Su tokiu teiginiu kiek daugiau sutinka jaunimas iki 30 metų, respondentai su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį, besimokantis jaunimas bei rūkantys, vartojantys tabako ar susijusius gaminius respondentai, o su tuo dažniau nesutinka didmiesčių gyventojai, respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu bei su vidutinėmis (1201 – 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį, vadovai bei specialistai ir tarnautojai.

Kaitinamojo tabako gaminiai nepavojingi aplinkiniams → kiek daugiau nei dešimtadalis (12 proc.) gyventojų sutinka su tokiu teiginiu, o šeši iš dešimties (62 proc.) su tuo nesutinka. Ketvirtadalis (26 proc.) neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Su tokiu teiginiu kiek daugiau sutinka jaunimas iki 30 metų (kas penktas), respondentai su viduriniu ar žemesniu išsilavinimu, darbininkai ir ūkininkai bei besimokantis jaunimas, rūkantys, vartojantys tabako ar susijusius gaminius gyventojai, o su šiuo teiginiu labiausiai nesutinka didmiesčių gyventojai, respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu bei su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį, vadovai bei specialistai ir tarnautojai.

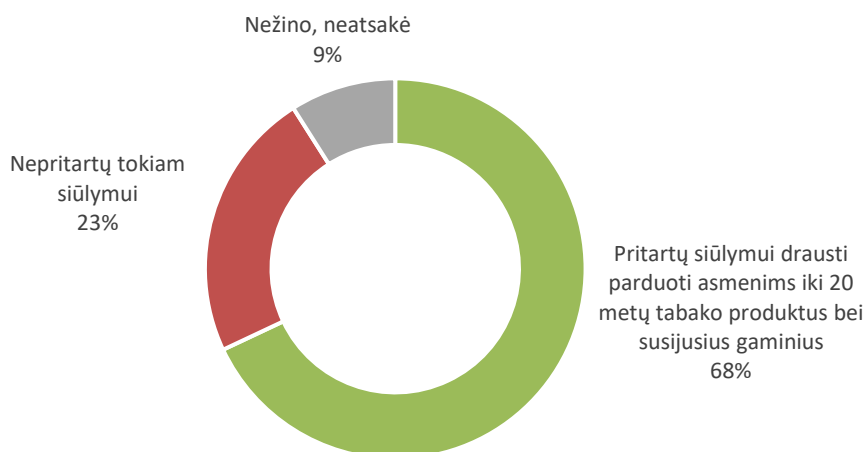
Kaitinamojo tabako gaminiai nesukelia priklausomybės → 8 proc. gyventojų sutinka su tokiu teiginiu, o septyni iš dešimties (68 proc.) su tuo nesutinka. Ketvirtadalis (24 proc.) neturėjo nuomonės.

Su tokiu teiginiu dažniau sutinka jaunimas iki 30 metų, respondentai su viduriniu ar žemesniu išsilavinimu, besimokantis jaunimas, o su juo labiausiai nesutinka didmiesčių gyventojai, respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu, vadovai bei specialistai ir tarnautojai.

Kaitinamojo tabako gaminiai padeda mesti rūkyti → 6 proc. gyventojų sutinka su tokiu teiginiu, o septyni iš dešimties (72 proc.) su tuo nesutinka. 22 proc. neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Su tokiu teiginiu kiek daugiau sutinka jaunimas iki 30 metų, respondentai su nebaigtu viduriniu išsilavinimu, o su juo labiausiai nesutinka didmiesčių gyventojai, respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu, vadovai bei specialistai ir tarnautojai.

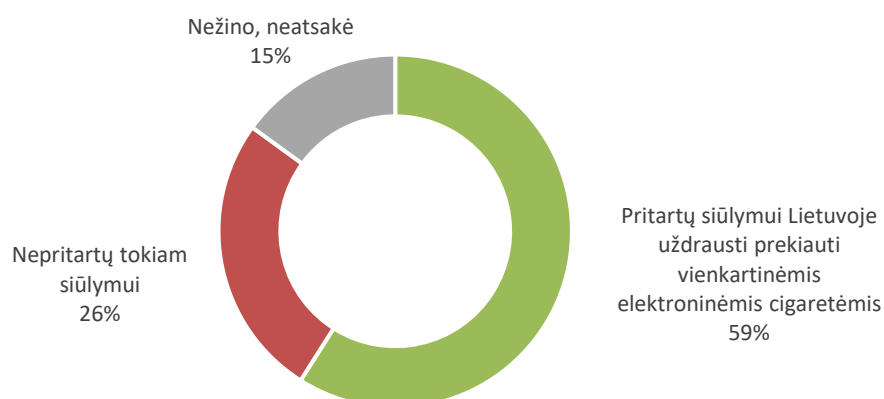
Kaip parodė šių metų gegužę vykusi apklausa, dauguma (beveik septyni iš dešimties – 68 proc.) gyventojų **pritartų siūlymui drausti parduoti asmenims iki 20 metų tabako produktus bei kitus su tabaku susijusius gaminius** (elektronines cigaretes, kaitinamojo tabako gaminius bei kitus), o su tokiu draudimu nesutinka maždaug kas ketvirtas (23 proc.) gyventojas. Kas dešimtas (9 proc.) respondentas neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

14 pav. Siūlymo drausti parduoti tabako produktus bei kitus su tabaku susijusius gaminius (pvz., elektronines cigaretes, kaitinamojo tabako gaminius ar kitus) asmenims iki 20 metų vertinimas (proc.; N=958)

Tokiam draudimui labiau pritaria vyresni nei 50 metų žmonės (76 proc.), kaimo (74 proc.) bei mažesnių miestų (72 proc.) gyventojai, pensininkai (78 proc.) bei specialistai ir tarnautojai (71 proc.), niekada nerūkę, nevartoję tabako ar susijusių gaminių gyventojai (80 proc.), o dažniau už kitus tam nepritaria jaunimas iki 30 metų (37 proc. nepritaria, o siūlymui pritaria 55 proc.). Tarp tų, kas šiuo metu rūko, vartoja tabako ar susijusius gaminius, tokiam draudimui prirtartų 55 proc., o nepritartų 36 proc.

Šeši iš dešimties (59 proc.) apklaustų gyventojų atsakė, kad jie prirtartų siūlymui Lietuvoje uždrausti prekiauti vienkartinėmis elektroninėmis cigaretėmis, o su tokiu draudimu nesutinka ketvirtadalis (26 proc.). 15 proc. respondentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

15 pav. Siūlymo uždrausti Lietuvoje prekiauti vienkartinėmis elektroninėmis cigaretėmis vertinimas (proc.; N=958)

Tokiam draudimui labiau pritartę moterys (63 proc.) nei vyrai (54 proc.), vyresni nei 50 metų žmonės (68 proc.), kaimo (68 proc.) bei mažesnių miestų (64 proc.) gyventojai, respondentai su aukštesniu išsilavinimu (64 proc.), pensininkai (70 proc.) bei niekada nerūkę, nevartoję tabako ar susijusių gaminių gyventojai (76 proc.), o labiausiai nesutinka jaunimas iki 30 metų (44 proc. nepritaria siūlymui, o pritaria 42 proc.), respondentai didmiesčiuose (35 proc. nepritaria).

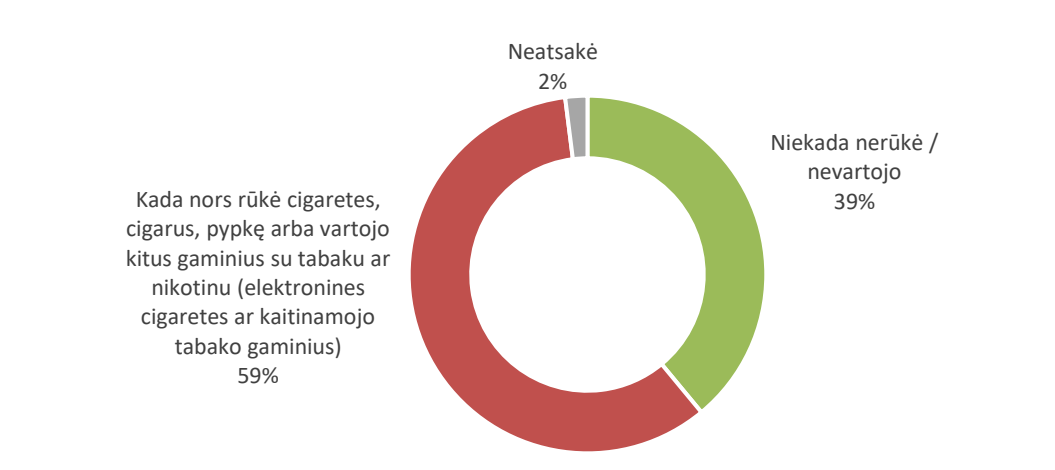
Tarp respondentų, kurie šiuo metu rūko, vartoja tabako ar susijusius gaminius, nuomonė šiuo klausimu pasidalino po lygiai – 42 proc. pritartų draudimui prekiauti vienkartinėmis elektroninėmis cigaretėmis, 42 proc. – nepritartų, o 16 proc. neturėjo nuomonės.

1.6. Tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimas

Šeši iš dešimties (59 proc.) apklaustų gyventojų atsakė, kad jie kada nors rūkė cigaretes, cigarus, pypkę arba vartojo kitus gaminius su tabaku ir / ar nikotinu (pvz., elektronines cigaretes, kaitinamojo tabako gaminius, kramtomąjį tabaką ar nikotino pagalvėles), o keturi iš dešimties (39 proc.) niekada nevartojo tokių gaminių. 2 proc. apklaustų gyventojų neatsakė į šį klausimą.

Kad kada nors rūkė ar vartojo tabako ar susijusius gaminius dažniau minėjo vyrai (74 proc.) nei moterys (45 proc.), 30–49 metų žmonės (67 proc.), didmiesčių gyventojai (68 proc.), respondentai su nebaigtu viduriniu išsilavinimu (69 proc.) bei su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį (65 proc.), bedarbiai ir namų šeimininkės (72 proc.) bei darbininkai ir ūkininkai (68 proc.), gyventojai, kurie per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus – kaip parodė tyrimas, trys iš keturių (73 proc.) kada nors rūkė ar vartojo kitus tabako ar susijusius gaminius.

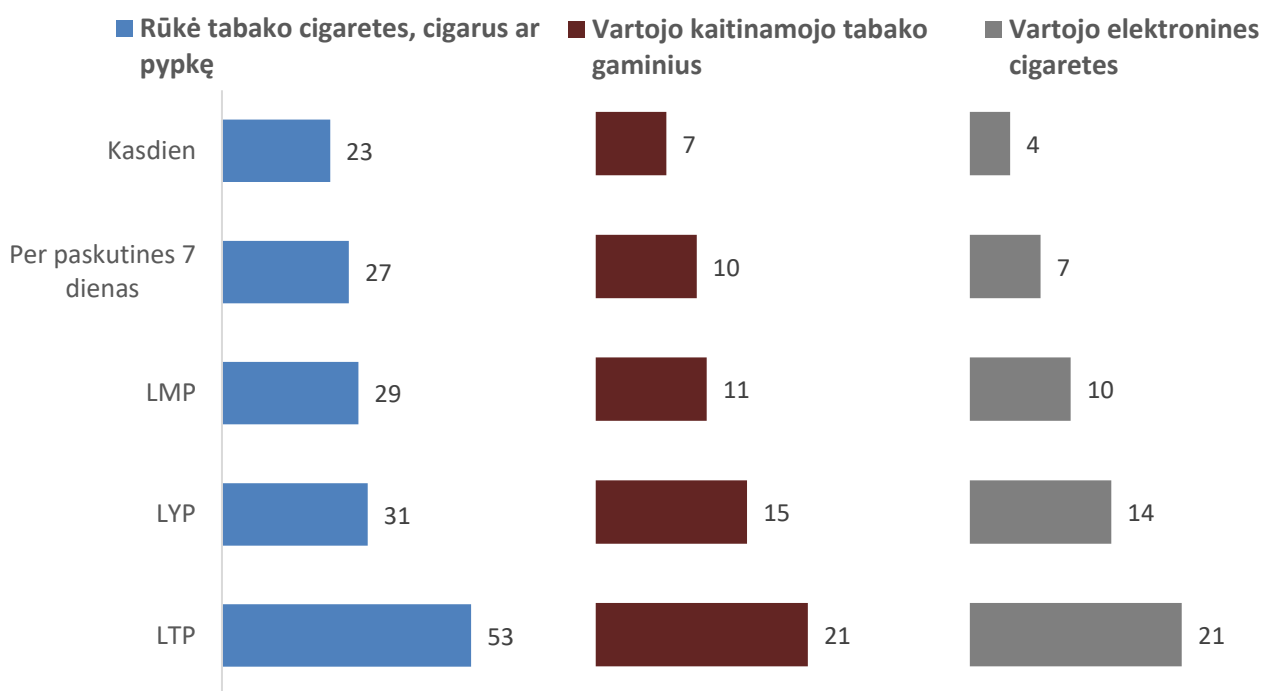
Nevartoja tabako gaminių ar susijusių gaminių – tai dažniau moterys (53 proc.), 50-74 metų žmonės (48 proc.), besimokantis jaunimas (50 proc.) bei pensininkai (58 proc.).

16 pav. Tabako gaminių ir susijusių gaminių vartojimo paplitimas (proc.; N=958)

1.7. Cigarečių, cigarų ar pypkių vartojimas

2024 metų gegužę vykdytas tyrimas parodė, kad 23 proc. gyventojų kasdien rūko tabako cigaretes, cigarus ar pypkę, kiek daugiau nei ketvirtadalis (27 proc.) rūkė per pastarąsias 7 dienas, trys iš dešimties (29 proc.) jas rūkė per paskutines 30 dienų (LMP), per paskutinius 12 mėnesių (LYP) rūkė 31 proc., o bent kartą gyvenime (LTP) tai darė kiek daugiau nei pusė (53 proc.) gyventojų. 45 proc. gyventojų niekada nerūkė cigarečių, cigarų ar pypkės, o 2 proc. neatsakė į šį klausimą.

17 pav. Tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimo paplitimas (proc.; N=958)

Kasdien cigaretes, cigarus ar pypkę dažniau rūko vyrai (kas trečias – 34 proc.) nei moterys (12 proc.), 30-49 metų žmonės (26 proc.), kaimo ir mažesnių miestų gyventojai (25 proc.), respondentai su nebaigtu viduriniu išsilavinimu (34 proc.), darbininkai ir ūkininkai (30 proc.) bei bedarbiai ir namų šeimininkės (31 proc.).

Lyginant su tyrimu prieš metus (2023 m. gegužę), sumažėjo rūkančių cigaretes, cigarus ar pypkę (prieš metus kasdien rūkė 26 proc., o dabar 23 proc.).

1.8. Kaitinamojo tabako gaminių vartojimas

Apklausa parodė, kad 7 proc. gyventojų kasdien vartoja kaitinamojo tabako gaminius, kas dešimtas (10 proc.) kaitinamąjį tabaką vartojo per pastarąsias 7 dienas, 11 proc. vartojo per paskutines 30 dienų (LMP), per paskutinius 12 mėnesių (LYP) kaitinamąjį tabaką bent kartą vartojo 15 proc., o bent kartą gyvenime (LTP) tai darė penktadalis (21 proc.) gyventojų (17 pav.). Trys ketvirtadaliai (77 proc.) gyventojų niekada nevartojo kaitinamojo tabako gaminių, o 2 proc. neatsakė į šį klausimą.

Gyventojai, kurie kaitinamojo tabako gaminius vartoja kasdien: 6 proc. vyrų ir 7 proc. moterų, kas dešimtas 18–49 metų gyventojas, 10 proc. didmiesčių gyventojų, dažniau besimokantis jaunimas (11 proc.) bei vadovai (11 proc.).

Niekada nėra vartoję kaitinamojo tabako gaminių – dažniau moterys, vyresni nei 50 metų žmonės, kaimo ir mažesnių miestų gyventojai, pensininkai.

Lyginant su tyrimu prieš metus (2023 m. gegužę), padidėjo kaitinamojo tabako gaminių vartojimas. Prieš metus kaitinamojo tabako gaminius kasdien vartojo 4 proc., o dabar 7 proc. bei prieš metus per 7 dienas vartojo 6 proc., o 2024 m. gegužę tokių jau buvo 10 proc. Vartojimo per paskutinius 12 mėnesių paplitimas padidėjo 5 procentiniais punktais.

1.9. Elektroninių cigarečių vartojimas

Apklausa parodė, kad 4 proc. gyventojų kasdien vartoja elektronines cigaretes, 7 proc. jas vartojo per pastarąsias 7 dienas, dešimtadalis (10 proc.) vartojo per paskutines 30 dienų (LMP), per paskutinius 12 mėnesių (LYP) elektronines cigaretes bent kartą vartojo septintadalis (14 proc.), o bent kartą gyvenime (LTP) tai darė penktadalis (21 proc.) gyventojų (17 pav.). Trys iš keturių (76 proc.) gyventojų niekada nevartojo elektroninių cigarečių, dar 3 proc. neatsakė į šį klausimą.

Gyventojai, kurie elektronines cigaretes vartoja kasdien: 5 proc. vyrų ir 3 proc. moterų, kiek daugiau nei dešimtadalis (12 proc.) 18-29 metų respondentų, 10 proc. besimokančio jaunimo.

Galima pažymėti, kad tarp apklaustų 50 – 74 metų respondentų tik 2 proc. yra kada nors bandę elektronines cigaretes, o tarp apklausoje dalyvavusių pensininkų tokių nebuvo nė vieno.

1.10. Kitų tabako ir nikotino produktų vartojimas

1 proc. apklaustų gyventojų per paskutines 30 dienų (LMP) vartojo nikotino pagalvėles, per paskutinius 12 mėnesių (LYP) tai darė 2 proc., o kada nors gyvenime (LTP) nikotino pagalvėles vartojo 4 proc. gyventojų. Absoliuti dauguma (94 proc.) nurodė, kad jie niekada nevartojo tokio produkto, o dar 2 proc. neatsakė į šį klausimą.

18 pav. Nikotino pagalvėlių vartojimas (proc.; N=958)

Kad kada nors vartojo nikotino pagalvėles dažniau nurodė vyrai, jaunesni nei 50 metų žmonės, miestų gyventojai, bedarbiai ir namų šeimininkės, besimokantis jaunimas. Tarp tų, kas kada nors rūkė ar vartojo kitus tabako gaminius, nikotino pagalvėles vartoja ar vartojo anksčiau 7 proc.

1 proc. apklaustų gyventojų per paskutines 30 dienų (LMP) vartojo uostomą ar kramtomą tabaką („snusą“ ar „snufą“), per paskutinius 12 mėnesių (LYP) – 1,5 proc., o kada nors gyvenime (LTP) tokius nerūkomus tabako produktus vartojo 5 proc. gyventojų. Absoliuti dauguma (93 proc.) nurodė, kad jie niekada nevartojo tokių produktų, o dar 2 proc. neatsakė į šį klausimą.

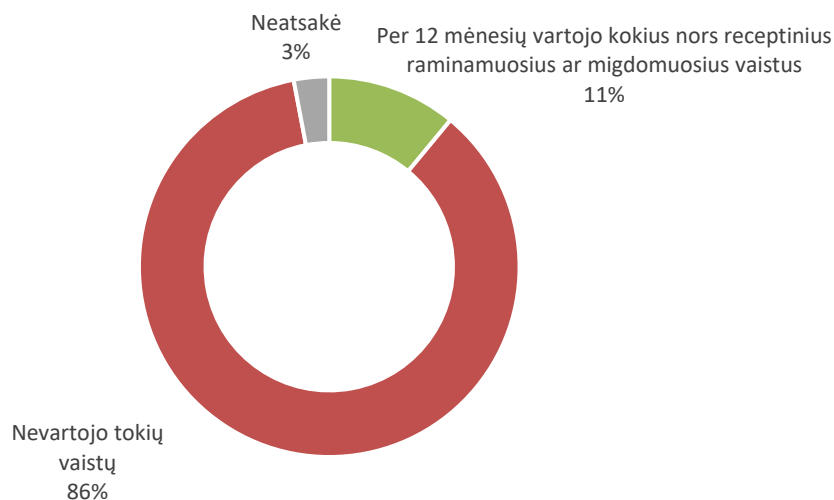
19 pav. Kitų nerūkomų tabako produktų (uostomo ar kramtomo tabako) vartojimas (proc.; N=958)

Kad kada nors vartojo nerūkomus tokius tabako produktus dažniau nurodė vyrai, jaunesni nei 50 metų žmonės, didmiesčių gyventojai, besimokantis jaunimas (7 proc. iš jų vartojo per paskutinius 12 mėnesių, o kada nors gyvenime mėgino 15 proc.). Tarp tų, kas kada nors rūkė ar vartojo kitus tabako gaminius, uostomą ar kramtomą tabaką vartoja ar vartojo anksčiau kas dešimtas (9 proc.).

1.11. Receptinių raminamųjų ar migdomųjų vaistų vartojimas

Per paskutinius 12 mėnesių dešimtadalis (11 proc.) apklaustų gyventojų vartojo kokius nors receptinius raminamuosius ar migdomuosius vaistus, 86 proc. atsakė, kad tokių vaistų nevartojo, o 3 proc. neatsakė į šį klausimą.

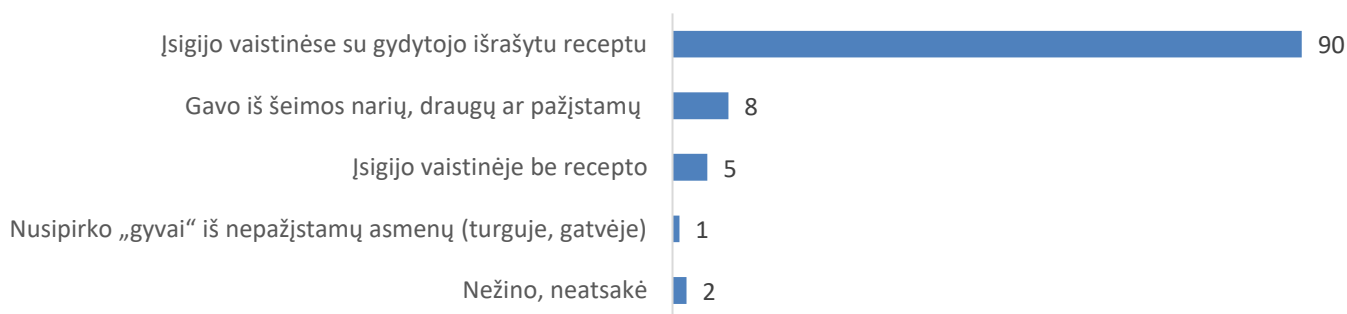
Kad per paskutinius 12 mėnesių vartojo tokius vaistus dažniau nurodė moterys (13 proc.) nei vyrai (8 proc.), 50 – 74 metų žmonės (17 proc.), respondentai su mažiausiomis (iki 1200 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį (22 proc.), pensininkai (27 proc.), gyventojai, kurie kada nors vartojo kokias nors narkotines ar psichotropines medžiagas (15 proc.).

20 pav. Kokia dalis gyventojų per paskutinius 12 mėnesių vartojo receptinius raminamuosius ar migdomuosius vaistus (proc.; N=958)

Respondentų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo receptinius raminamuosius ar migdomuosius vaistus, buvo prašoma nurodyti, kaip jie juos įsigijo.

Devyni iš dešimties (90 proc.) pirko (įsigijo) šiuos vaistus vaistinėse su gydytojo išrašytu receptu, beveik kas dešimtas (8 proc.) juos įsigijo iš šeimos narių, draugų ar pažįstamų, vienas iš dvidešimties (5 proc.) pirko juos vaistinėje be recepto, o 1 proc. nurodė, kad šiuos vaistus įsigijo „gyvai“ iš nepažįstamų asmenų (turguje ar gatvėje).

21 pav. Kaip įsigijo receptinius raminamuosius ar migdomuosius vaistus, kuriuos vartojo per paskutinius 12 mėnesių (proc.; respondentai, kurie per 12 mėn. vartojo raminamuosius ar migdomuosius vaistus, N=103)

Vaistus iš šeimos narių, draugų ar pažįstamų dažniau įsigijo vyrai, jaunesni nei 50 metų respondentai, gyvenantys kaime ar mažesniuose miestuose, o vaistinėse be recepto tokius vaistus dažniau pirko moterys, 30–49 metų žmonės, respondentai su mažiausiomis šeimos pajamomis (iki 1200 eurų per mėnesį), gyvenantys kaime bei mažesniuose miestuose.

1.12. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas

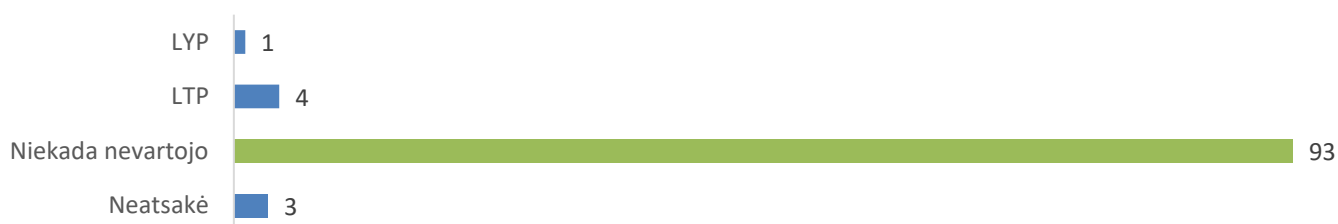
Tyrimas parodė, kad maždaug 1 proc. apklaustų gyventojų **kanapes (žolę, marihuaną ar hašišą)** vartojo per paskutines 30 dienų (LMP), 4 proc. jas vartojo per paskutinius 12 mėnesių (LYP), o kiek daugiau nei dešimtadalis (12 proc.) kanapes vartojo nors kartą gyvenime (LTP). 84 proc. apklaustų gyventojų atsakė, kad niekada nevartojo kanapių ir 4 proc. neatsakė į šį klausimą.

22 pav. Kanapių (žolės, marihuanos ar hašišo) vartojimo paplitimas (proc.; N=958)

Kad kada nors vartojo kanapes dažniau nurodė vyrai (18 proc.) nei moterys (6 proc.), 18–29 metų jaunimas (19 proc., o dar 9 proc. iš jų neatsakė į šį klausimą) bei 30–49 metų gyventojai (18 proc.), didmiesčių gyventojai (16 proc.), bedarbiai ir namų šeimininkės (28 proc.).

1 proc. apklaustų gyventojų **kokainą, ekstazį, LSD, amfetaminą ar kitokius nei kanapės narkotikus** vartojo per paskutinius 12 mėnesių (LYP), o maždaug vienas iš dvidešimties (4 proc.) tokius narkotikus vartojo nors kartą gyvenime (LTP). 93 proc. apklaustų gyventojų atsakė, kad niekada nevartojo tokių narkotikų ir 3 proc. neatsakė į šį klausimą.

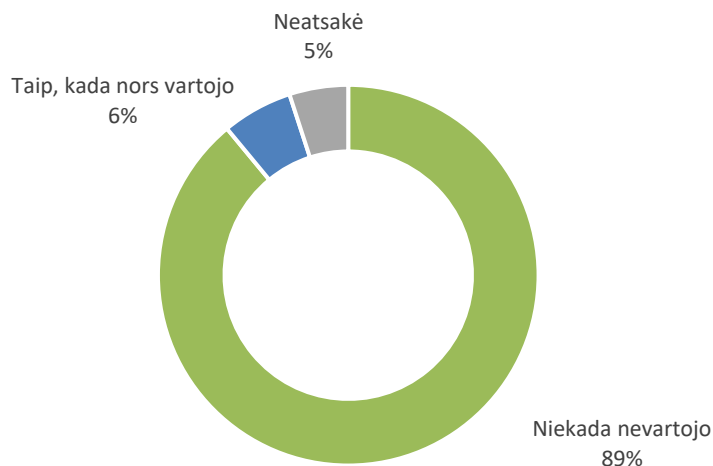

23 pav. Kitų narkotikų nei kanapės (kokaino, ekstazio, LSD, amfetamino ar kitokių) vartojimo paplitimas (proc.; N=958)

Kad kada nors vartojo kitokius narkotikus nei kanapes dažniau nurodė vyrai (5 proc.) nei moterys (2 proc.), 18–29 metų jaunimas (12 proc.), respondentai su viduriniu ar žemesniu išsilavinimu, bedarbiai, namų šeimininkės bei besimokantis jaunimas.

Ketvirtadalis (25 proc.) respondentų, kurie kada nors gyvenime vartojo kanapes (žolę, marihuaną ar hašišą), atsakė, kad jie kada nors gyvenime yra vartoję ir kitus narkotikus (kokainą, ekstazį, LSD, amfetaminą ar kitokius).

6 proc. apklaustų gyventojų atsakė, kad jie yra kada nors vartoję **pluoštinių kanapių gaminius, skirtus rūkymui**, pvz., žiedus, suktines, CBD dervą, pastą ar miltelius. Devyni iš dešimties (89 proc.) niekada nevartojo ir 5 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

24 pav. Pluoštinių kanapių, skirtų rūkymui, (pvz., žiedų, suktinių, CBD dervos, pastos ar miltelių) vartojimo paplitimas (proc.; N=958)

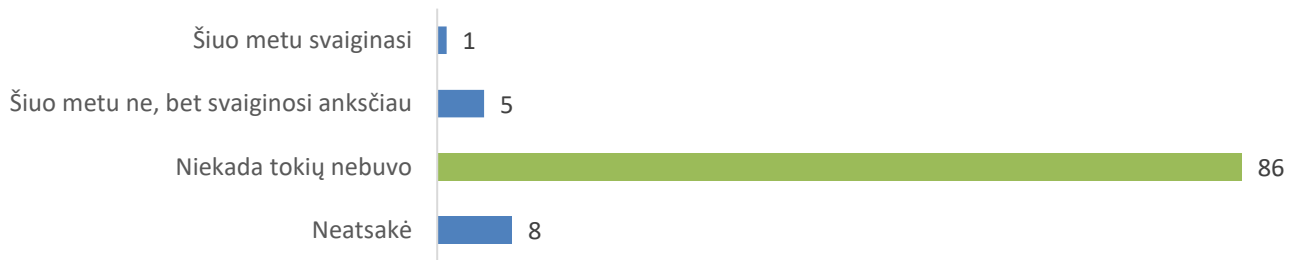
Pluoštinių kanapių gaminius, skirtus rūkymui, dažniau vartojo vyrai (9 proc.) nei moterys (3 proc.), 18 – 29 metų jaunimas (8 proc.) bei 30 – 49 metų žmonės (10 proc.), miestų gyventojai.

Kas dešimtas (10 proc.) iš kada nors rūkusių ar vartojusių kitus tabako ar susijusių gaminius atsakė, kad jie vartojo pluoštinių kanapių gaminius, skirtus rūkymui. Tarp tų, kurie kada nors vartojo kanapes, 44 proc. kada nors vartojo ir pluoštinių kanapių gaminius, skirtus rūkymui.

1.13. Pramoninių ar buitinių cheminių medžiagų vartojimas siekiant apsvaigti

1 proc. apklaustų gyventojų nurodė, kad jie arba kiti asmenys jų aplinkoje šiuo metu svaiginasi pramoninėmis arba buitinėmis cheminėmis medžiagomis, 5 proc. atsakė, kad tokiomis medžiagomis jie arba kažkas jų aplinkoje svaiginosi kažkada anksčiau, bet šiuo metu nebe, o 86 proc. atsakė, kad jų aplinkoje tokių asmenų niekada nebuvo. Dar 8 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

Kad kažkas jų aplinkoje (patys ar kiti) svaiginasi pramoninėmis arba buitinėmis cheminėmis medžiagomis dažniau minėjo vyrai (8 proc.) nei moterys (4 proc.), 18–29 metų jaunimas (5 proc. nurodė, kad tai vyksta ir šiuo metu bei dar 5 proc. kad šiomis medžiagomis jie ar kiti asmenys svaiginosi anksčiau), respondentai kaime ar mažesniuose miestuose.

25 pav. Respondentų arba kitų asmenų jų aplinkoje svaiginimasis pramoninėmis arba buitinėmis cheminėmis medžiagomis (proc.; N=958)

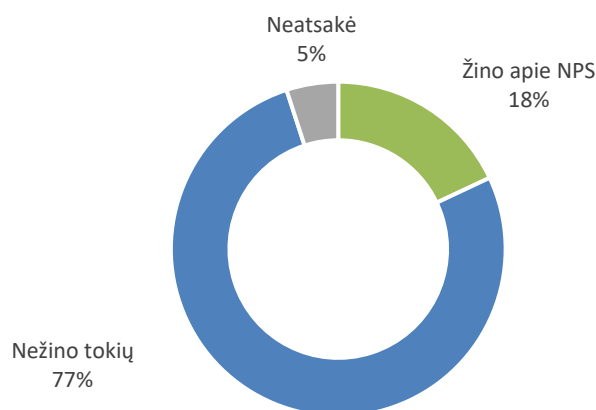
Tarp medžiagų, kuriomis yra svaiginamasi, respondentai nurodė klijus, odekoloną, benzina, tirpiklius, valiklius bei dantų skalavimo skystį.

Trečdalis (32 proc.) respondentų, kurie kada nors vartojo kanapes ar kitokius narkotikus, atsakė, kad jie patys arba kiti jų aplinkoje kada nors svaiginosi pramoninėmis arba buitinėmis cheminėmis medžiagomis.

1.14. Informuotumas apie naujas psichoaktyvias medžiagas ir jų vartojimas

Kaip parodė 2024 metų gegužę vykusi apklausa, beveik penktadalis (18 proc.) gyventojų žino, kas yra **naujos psichoaktyviosios medžiagos (NPS)**, o trys ketvirtadaliai (77 proc.) nieko apie jas negirdėjo. 5 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

Apie tokias medžiagas kiek geriau informuoti vyrai (22 proc.) nei moterys (14 proc.), jaunimas iki 30 metų (30 proc.) bei 30 – 49 metų žmonės (24 proc.), miestų gyventojai (19 proc.), respondentai su aukštuoju išsilavinimu (25 proc.) bei su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį (32 proc.), besimokantis jaunimas (28 proc.), vadovai (29 proc.) bei bedarbiai ir namų šeimininkės (25 proc.).

26 pav. Informuotumas apie naujas psichoaktyvias medžiagas (proc.; N=958)

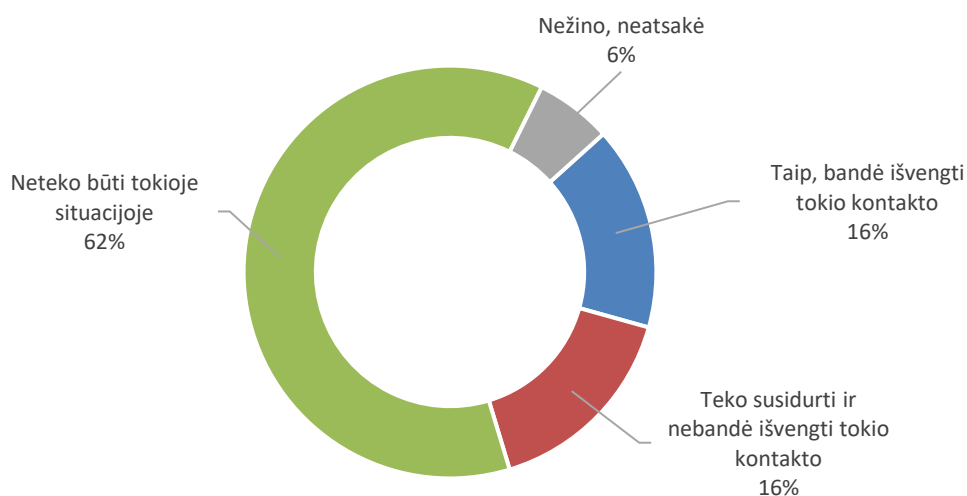
1 proc. tarp visų apklaustų gyventojų atsakė, kad jie kada nors vartojo NPS, 95 proc. atsakė niekada nevartoję ir 4 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą. Tarp tų, kurie atsakė vartoję NPS, dažniau yra vyrai, jaunimas iki 30 metų, dažniau respondentai kaime ar mažesniuose miestuose.

Kur NPS vartotojai jas įsigijo? Iš 13 respondentų, kurie atsakė, kad jas vartojo, 8 jas pirko muzikos festivalyje, 6 respondentai įsigijo iš draugų, o po vieną nurodė, kad pirko internete ar kad kažkas davė pamėginti.

Tarp šių 13 mėginusių NPS respondentų pusė (7 respondentai – 49 proc.) atsakė, kad jie žino apie NPS keliamas grėsmes sveikatai, 30 proc. nurodė, kad nežino apie NPS keliamas grėsmes sveikatai ir 21 proc. neatsakė į šį klausimą.

1.15. Gyventojų požiūris į narkotikų vartojimo problemą

Kas trečias (32 proc.) iš apklaustų gyventojų nurodė, kad jiems yra tekę susidurti su žmonėmis, kurie, jų manymu, buvo pavartoję narkotikų – 16 proc. bandė išvengti kontakto su žmonėmis tik todėl, kad žinojo ar įtarė juos vartojant narkotikus ir dar 16 proc. buvo susidūrę su tokiais žmonėmis, bet nebandė išvengti socialinio kontakto. Dauguma (šeši iš dešimties – 62 proc.) atsakė, kad jiems neteko būti tokioje situacijoje ir 6 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

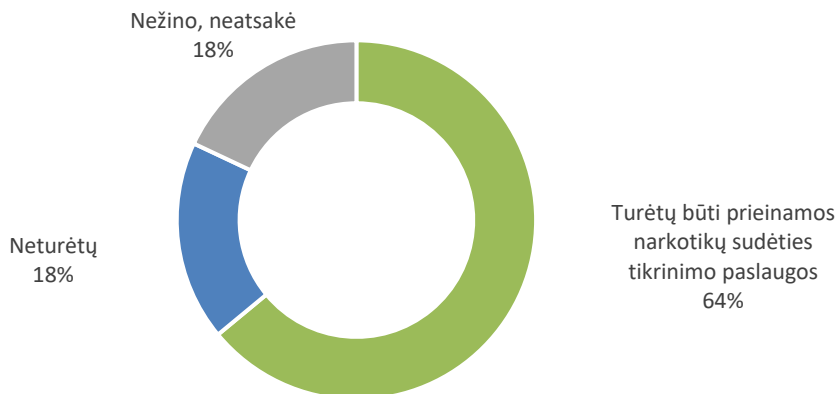
27 pav. Kokia dalis gyventojų bandė išvengti socialinio kontakto su kitu žmogumi tik todėl, kad žinojo ar įtarė jį / ją vartojant narkotikus (proc., N=958)

Bandė išvengti socialinio kontakto su žmogumi tik todėl, kad žinojo ar įtarė jį / ją vartojus narkotikus (16 proc.) – tai dažniau jaunesni nei 50 metų žmonės, didmiesčių gyventojai, respondentai su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį.

Niekada neteko būti tokioje situacijoje (62 proc.) – tai dažniau moterys (68 proc.), vyresni nei 50 metų žmonės (71 proc.), pensininkai (75 proc.).

Dauguma (64 proc.) apklaustų gyventojų mano, kad Lietuvoje turėtų būti prieinamos narkotikų sudėties tikrinimo paslaugos asmenims, kurie turi priklausomybę nuo narkotikų, o su tuo nesutinka maždaug penktadalis (18 proc.) respondentų. Dar 18 proc. neturėjo nuomonės ar neatsakė į šį klausimą.

Su tokiu pasiūlymu labiau sutinka nei nesutinka visos be išimties demografinės bei socialinės gyventojų grupės.

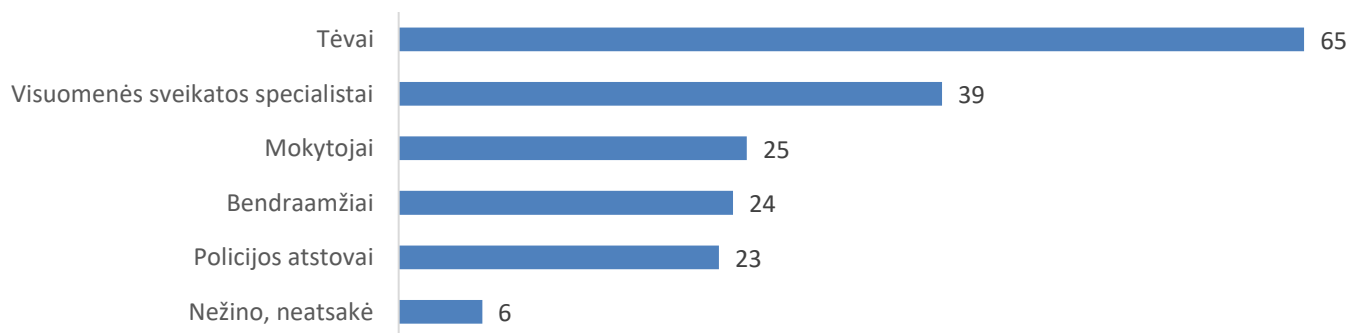

28 pav. Gyventojų nuomonė apie tai, ar turi Lietuvoje būti prieinamos narkotikų sudėties tikrinimo paslaugos asmenims, kurie turi priklausomybę nuo narkotikų (proc., N=958)

1.16. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija

Respondentų buvo prašoma pasakyti, kokių asmenų dalyvavimas, jų nuomone, yra svarbiausias vykdant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją jaunimo tarpe (buvo galima nurodyti ne daugiau dviejų).

Dauguma (65 proc.) suaugusių gyventojų mano, kad vykdant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones jaunimo tarpe turėtų dalyvauti tų vaikų tėvai, o antroje vietoje išskyrė visuomenės sveikatos specialistus (39 proc.). Po ketvirtadalį apklaustų gyventojų dar paminėjo mokytojus (25 proc.), vaikų bendraamžius (24 proc.) bei policijos atstovus (23 proc.). 6 proc. respondentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

29 pav. Svarbiausi asmenys, kurie turėtų dalyvauti vykdant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones jaunimo tarpe (proc., N=958)

Kad vykdant prevenciją jaunimo tarpe būtina turi dalyvauti jų tėvai, dažniau minėjo moterys, vyresni nei 50 metų žmonės, respondentai su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimu.

Visuomenės sveikatos specialistų dalyvavimas tokioje prevencijoje labiau svarbus atrodo jaunesniems nei 50 metų žmonėms, miestų gyventojams, respondentams su didžiausiomis (virš 2000 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį, vadovams, specialistams ir tarnautojams bei besimokančiam jaunimui.

Mokytojų dalyvavimo prevencijoje svarbą labiau išskyrė apklausti vadovai, o bendraamžių – jaunimas iki 30 metų, miestų gyventojai ir respondentai su aukštesniu išsilavinimu.

Išvados

2024 m. gegužės mėnesį atliktos reprezentatyvios Lietuvos gyventojų (18–74 metų) apklausos rezultatai leidžia daryti tokias išvadas:

1. Kada nors gyvenime **alkoholį vartojo** 86 proc. gyventojų: 2 proc. respondentų nurodė, kad alkoholį jie vartoja kasdien, per paskutines 7 dienas alkoholį vartojo kiek daugiau nei ketvirtadalis (27 proc.) gyventojų, per paskutines 30 dienų alkoholį vartojo šeši iš dešimties (60 proc.), o bent kartą per 12 pastarųjų mėnesių alkoholį vartojo aštuoni iš dešimties (79 proc.) gyventojų. Kiek daugiau nei dešimtadalis (12 proc.) apklaustų gyventojų nurodė, kad niekada nevartojo jokio alkoholio, o 2 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.
2. Maždaug 1 proc. alkoholį vartojančių gyventojų kasdien ar beveik kasdien **nesaikingai vartoja alkoholį** (per vieną kartą išgeria 6 ir daugiau standartinių alkoholio vienetų), o iš viso bent kartą per savaitę nesaikingai alkoholį vartoja septintadalis (15 proc.). Kiek daugiau nei penktadalis (22 proc.) tarp visų alkoholį vartojančių gyventojų nesaikingai vartoja alkoholį bent kartą per mėnesį, bet rečiau nei kartą per savaitę, o kas trečias (33 proc.) – rečiau nei kartą per mėnesį. Kas ketvirtas (25 proc.) alkoholį vartojantis gyventojas niekada per vieną kartą neišgeria tokio didelio kiekio alkoholio (6 ar daugiau standartinių alkoholio vienetų).
3. Kiek mažiau nei dešimtadalis (8 proc.) iš vartojančių alkoholį kada nors tai darė kartu su vaistais (2 proc. atsakė, kad tai buvo per paskutinius 12 mėnesių ir dar 6 proc. **alkoholinius gėrimus kartu su vaistais** vartojo kažkada seniau). Dauguma alkoholio vartotojų (devyni iš dešimties – 88 proc.) niekada nevartojo alkoholinių gėrimų kartu su vaistais, o 4 proc. neatsakė į šį klausimą.
4. Septyni iš dešimties (71 proc.) iš vartojančių alkoholį atsakė, kad jie niekada nevairavo transporto priemonės apsvaigę nuo alkoholio, o kas dešimtas (9 proc.) iš šiuo metu dažniau ar rečiau išgeriančių **vairavo apsvaigęs nuo alkoholio** (2 proc. tai darė per paskutinius 12 mėnesių ir dar 7 proc. vairavo apsvaigę nuo alkoholio kažkada seniau). Šeštadalis (17 proc.) iš vartojančių alkoholinius gėrimus nurodė, kad jie paskutiniu metu nevairuoja jokių transporto priemonių ir 3 proc. neatsakė į šį klausimą.
5. Kas dešimtas (11 proc.) gyventojas per paskutinius 12 mėnesių buvo **susirūpinęs dėl artimųjų alkoholio vartojimo**, o dar penktadalis paminėjo, kad toks jų artimųjų elgesys jiems kėlė rūpestį seniau nei prieš 12 mėnesių. Kiek daugiau nei pusė (56 proc.) atsakė, kad jiems niekada nekėlė rūpesčio artimųjų alkoholio vartojimas. Tik 7 proc. apklaustų gyventojų nurodė, kad jie neturi artimųjų vartojančių alkoholinius gėrimus. 5 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.
6. Ketvirtadalis (26 proc.) iš kada nors vartojusių alkoholinius gėrimus **dėl tokio vartojimo sukeltų pasekmių ar įpročių jautė gėdą ar kaltę** – didžiausia dalis (20 proc.) dėl to gėdą ar kaltę jautė seniau nei prieš 12 mėnesių, o 6 proc. – per paskutinius 12 mėnesių. Du iš trijų (66 proc.) dabartinių vartotojų ar gėrusių anksčiau atsakė, kad gėdos ar kaltės dėl alkoholio vartojimo pasekmių ar įpročių jie niekada nejautė, o 8 proc. respondentų nenorėjo atsakyti į šį klausimą.
7. Vienas iš dvidešimties (5 proc.) kada nors anksčiau alkoholį vartojusių gyventojų atsakė, kad jiems **pavyko visiškai atsisakyti alkoholio vartojimo** ir pradėti gyventi blaiviai, dar kiek daugiau nei dešimtadalis (12 proc.) bandė tai padaryti, bet jiems nepavyko ir jie vėl pradėjo vartoti alkoholinius gėrimus, o šeštadalis (17 proc.) atsakė, kad jie nebandė, bet norėtų pamėginti gyventi blaiviai. Pusė (54 proc.) iš apklaustų alkoholio vartotojų

nurodė, kad jie niekada nebandė atsisakyti vartoti alkoholinius gėrimus ir nesiruošia to daryti ateityje, o 12 proc. apklaustųjų neturėjo nuomonės arba nenorėjo atsakyti į šį klausimą.

8. Septyni iš dešimties (72 proc.) gyventojų sutinka su teiginiu, kad **valstybė turi apsaugoti savo gyventojus nuo žalos, susijusios su alkoholio vartojimu**, o su tuo nesutinka kas penktas (19 proc.) apklaustas gyventojas. Dešimtadalis (9 proc.) respondentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

9. Keturi iš dešimties (43 proc.) apklaustų gyventojų pritartų siūlymui **drausti alkoholinius gėrimus primenančių produktų reklamą (nealkoholinio alaus, sidro, vyno ar kitų)**, o tokiam siūlymui nepritartų tokia pat dalis gyventojų (43 proc.). 14 proc. respondentų neturėjo nuomonės ar neatsakė į šį klausimą.

10. Du iš trijų (66 proc.) gyventojų pritartų siūlymui **drausti pardavinėti nepilnamečiams asmenims (iki 18 metų) tokius nealkoholinius gėrimus kaip alų, sidrą, vyną** ar kitus panašius gėrimus, kurie primena tos rūšies alkoholinius produktus, o su tokiu siūlymu nesutinka ketvirtadalis (25 proc.) apklaustų gyventojų. Dešimtadalis (9 proc.) respondentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

11. Kada nors gyvenime **nealkoholinį alų, sidrą, vyną** ar kitus panašius gėrimus vartojo šeši iš dešimties (60 proc.) gyventojų: pusė procento respondentų nurodė, kad tokius panašius į alkoholį nealkoholinius gėrimus jie vartoja kasdien, per paskutines 7 dienas juos vartojo septintadalis (14 proc.) gyventojų, per paskutines 30 dienų vartojo kas trečias (33 proc.), o bent kartą per 12 pastarųjų mėnesių pabandė beveik pusė (47 proc.) gyventojų. Keturi iš dešimties (38 proc.) gyventojų nurodė, kad niekada nevartojo nealkoholinio alaus, sidro, vyno ar kitų panašių nealkoholinių gėrimų, o 2 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

12. Absoliuti dauguma (84 proc.) apklaustų gyventojų mano, kad **alkoholio vartojimas gali sukelti kepenų vėžį**, šeši iš dešimties (58 proc.) alkoholio vartojimą sieja su didesne rizika susirgti storosios žarnos vėžiu, o kas antras nurodė, kad dėl to, jų nuomone, galima susirgti gerklų, stemplės ar ryklės vėžiu. Keturi iš dešimties (42 proc.) apklaustų gyventojų mano, kad vartojant alkoholį galima susirgti burnos vėžiu, o mažiausia dalis (trys iš dešimties – 30 proc.) tai sieja su krūties vėžiu.

13. Dauguma (beveik septyni iš dešimties – 68 proc.) gyventojų pritartų siūlymui **drausti parduoti asmenims iki 20 metų tabako produktus bei kitus su tabaku susijusius gaminius (elektronines cigaretes, kaitinamojo tabako gaminius bei kitus)**, o su tokiu draudimu nesutinka maždaug kas ketvirtas (23 proc.). Kas dešimtas (9 proc.) respondentas neturėjo nuomonės.

14. Šeši iš dešimties (59 proc.) apklaustų gyventojų atsakė, kad jie pritartų siūlymui **Lietuvoje uždrausti prekiauti vienkartinėmis elektroninėmis cigaretėmis**, o su tokiu draudimu nesutinka ketvirtadalis (26 proc.) respondentų. 15 proc. respondentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

15. Šeši iš dešimties (59 proc.) apklaustų gyventojų atsakė, kad jie **kada nors rūkė cigaretes, cigarus, pypkę arba vartojo kitus gaminius su tabaku ir / ar nikotinu** (pvz., elektronines cigaretes, kaitinamojo tabako gaminius, kramtomąjį tabaką ar nikotino pagalvėles), o keturi iš dešimties (39 proc.) niekada nevartojo tokių gaminių. 2 proc. apklaustų gyventojų neatsakė į šį klausimą. Kad kada nors rūkė ar vartojo tabako gaminius dažniau minėjo vyrai (74 proc.) nei moterys (45 proc.), 30–49 metų žmonės (67 proc.), didmiesčių gyventojai (68 proc.).

16. 23 proc. gyventojų kasdien **rūko tabako cigaretes, cigarus ar pypkę**, kiek daugiau nei ketvirtadalis (27 proc.) rūkė per pastarąsias 7 dienas, trys iš dešimties (29 proc.) jas rūkė per paskutines 30 dienų, per

paskutinius 12 mėnesių rūkė 31 proc., o bent kartą gyvenime tai darė kiek daugiau nei pusė (53 proc.) gyventojų. 45 proc. gyventojų niekada nerūkė cigarečių, cigarų ar pypkės, o 2 proc. neatsakė į šį klausimą.

17. 7 proc. gyventojų kasdien **vartoja kaitinamojo tabako gaminius**, kas dešimtas (10 proc.) kaitinamąjį tabaką vartojo per pastarąsias 7 dienas, 11 proc. vartojo per paskutines 30 dienų, per paskutinius 12 mėnesių kaitinamąjį tabaką bent kartą vartojo 15 proc., o bent kartą gyvenime tai darė penktadalis (21 proc.) gyventojų. Trys ketvirtadaliai (77 proc.) gyventojų niekada nevartojo kaitinamojo tabako gaminių, o 2 proc. neatsakė į šį klausimą.

18. 4 proc. gyventojų kasdien **vartoja elektronines cigaretes**, 7 proc. jas vartojo per pastarąsias 7 dienas, dešimtadalis (10 proc.) vartojo per paskutines 30 dienų, per paskutinius 12 mėnesių elektronines cigaretes bent kartą vartojo septintadalis (14 proc.), o bent kartą gyvenime tai darė penktadalis (21 proc.) gyventojų. Trys iš keturių (76 proc.) gyventojų niekada nevartojo elektroninių cigarečių, dar 3 proc. neatsakė į šį klausimą.

19. 1 proc. apklaustų gyventojų per paskutines 30 dienų **vartojo nikotino pagalvėles**, per paskutinius 12 mėnesių tai darė 2 proc., o kada nors gyvenime nikotino pagalvėles vartojo 4 proc. gyventojų. Absoliuti dauguma (94 proc.) nurodė, kad jie niekada nevartojo tokio produkto, o dar 2 proc. neatsakė į šį klausimą.

20. 1 proc. apklaustų gyventojų per paskutines 30 dienų **vartojo uostomą ar kramtomą („snusą“ ar „snufą“) tabaką**, per paskutinius 12 mėnesių tokius nerūkomus tabako produktus vartojo 1,5 proc., o kada nors gyvenime – 5 proc. gyventojų. Absoliuti dauguma (93 proc.) respondentų nurodė, kad jie niekada nevartojo tokių produktų, o dar 2 proc. neatsakė į šį klausimą.

21. Per paskutinius 12 mėnesių dešimtadalis (11 proc.) apklaustų gyventojų **vartojo kokius nors receptinius raminamuosius ar migdomuosius vaistus**, 86 proc. atsakė, kad tokių vaistų nevartojo, o 3 proc. neatsakė į šį klausimą. Devyni iš dešimties (90 proc.) pirko (įsigijo) šiuos vaistus vaistinėse su gydytojo išrašytu receptu, beveik kas dešimtas (8 proc.) juos įsigijo iš šeimos narių, draugų ar pažįstamų, vienas iš dvidešimties (5 proc.) pirko juos vaistinėje be recepto, o 1 proc. nurodė, kad šiuos vaistus įsigijo gyvai iš nepažįstamų asmenų (turguje ar gatvėje).

22. Maždaug 1 proc. apklaustų gyventojų **kanapes (žolę, marihuaną ar hašišą)** vartojo per paskutines 30 dienų, 4 proc. jas vartojo per paskutinius 12 mėnesių, o kiek daugiau nei dešimtadalis (12 proc.) kanapes vartojo nors kartą gyvenime. 84 proc. apklaustų gyventojų atsakė, kad niekada nevartojo kanapių ir 4 proc. neatsakė į šį klausimą.

23. 1 proc. apklaustų gyventojų **kokainą, ekstazį, LSD, amfetaminą ar kitokius nei kanapės narkotikus** vartojo per paskutinius 12 mėnesių, o maždaug vienas iš dvidešimties (4 proc.) tokius narkotikus vartojo nors kartą gyvenime. 93 proc. apklaustų gyventojų atsakė, kad niekada nevartojo tokių narkotikų ir 3 proc. neatsakė į šį klausimą.

24. 6 proc. apklaustų gyventojų atsakė, kad jie yra kada nors vartoję **pluoštinių kanapių gaminius, skirtus rūkymui**, pvz., žiedus, suktines, CBD dervą, pastą ar miltelius. Devyni iš dešimties (89 proc.) niekada nevartojo ir 5 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą. Tarp tų, kurie bent kartą gyvenime vartojo kanapes, 44 proc. kada nors vartojo ir pluoštinių kanapių gaminius, skirtus rūkymui.

25. 1 proc. apklaustų gyventojų nurodė, kad jie arba kiti asmenys jų aplinkoje šiuo metu **svaiginasi pramoninėmis arba buitinėmis cheminėmis medžiagomis**, 5 proc. atsakė, kad tokiomis medžiagomis jie arba

kažkas jų aplinkoje svaiginosi kažkada anksčiau, bet šiuo metu nebe, o 86 proc. atsakė, kad jų aplinkoje tokių asmenų niekada nebuvo. Dar 8 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

26. Beveik penktadalis (18 proc.) gyventojų žino, kas yra **naujos psichoaktyviosios medžiagos (NPS)**, o trys ketvirtadaliai (77 proc.) nieko apie jas negirdėjo. 5 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

27. 1 proc. gyventojų atsakė, kad jie kada nors vartojo NPS, 95 proc. atsakė niekada nevartoję ir 4 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą. Tarp tų, kurie atsakė vartoję NPS, dažniau yra vyrai, jaunimas iki 30 metų.

28. 32 proc. apklaustų gyventojų nurodė, kad jiems yra tekę susidurti su žmonėmis, kurie, jų manymu, buvo pavartoję narkotikų – 16 proc. **bandė išvengti kontakto su žmonėmis tik todėl, kad žinojo ar įtarė juos vartojant narkotikus** ir dar 16 proc. buvo susidūrę su tokiais žmonėmis, bet nebandė išvengti socialinio kontakto. Dauguma (šeši iš dešimties – 62 proc.) atsakė, kad jiems neteko būti tokioje situacijoje ir 6 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą.

29. Dauguma (64 proc.) apklaustų gyventojų mano, kad **Lietuvoje turėtų būti prieinamos narkotikų sudėties tikrinimo paslaugos asmenims, kurie turi priklausomybę nuo narkotikų**, o su tuo nesutinka maždaug penktadalis (18 proc.) respondentų. Dar 18 proc. neturėjo nuomonės ar neatsakė į šį klausimą.

30. Dauguma (du iš trijų – 65 proc.) gyventojų mano, kad vykdant **jaunimo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones** turėtų dalyvauti tėvai, o antroje vietoje pagal svarbą išskyrė visuomenės sveikatos specialistus (39 proc.). Po ketvirtadalį apklaustų gyventojų dar paminėjo mokytojus (25 proc.), vaikų bendraamžius (24 proc.) bei policijos atstovus (23 proc.). 6 proc. respondentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.